

STRATENÝ LIST

Jillian Cantorová

STRATÉŽNÝ LIST

STRATENÝ LIST

Jillian Cantorová

FJ Fortuna
Libra

Original title: Jillian Cantor: THE LOST LETTER
Copyright © 2017 by Jillian Cantor
Cover design © Daniela Antalovská, 2017
Cover photos © antoprff/123RF, jakobradlgruber/123RF, Alfio Scisetti/123RF, 2017

Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2017
Translation © Veronika Maťušová, 2017

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Zodpovedná redaktorka Denisa Stareková

Prvé vydanie

Dielo vzniklo s podporou Literárneho fondu.

Táto kniha je fikcia. Mená, postavy, miesta a udalosti sú buď výtvorom autorkinej fantázie, alebo sú použité fiktívne, a preto akákoľvek podobnosť so skutočnými živými alebo mŕtvymi osobami, obchodnými spoločnosťami, udalosťami či miestami je úplne náhodná.

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat', ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-711-4

Starkej Bei a starkému Miltovi: nezabudla som.

(Plesnivec) je alpská rastlina... o ktorej sa vraví, že rastie na okraji večného snehu, vlastne pod snehom... Len najsmelší alpskí pastieri a lovci sa odvážia vytrhnúť húževnatú rastlinku z jej materskej pôdy. Jej vlastníctvo je dôkazom nezvyčajnej odvahy.

Berthold Auerbach: *Plesnivec*

Rakúsko 1939

*L*isty držala pevne v rukách a dávala pozor, aby nepoškodila známky. Snežilo a palce na nohách jej mrzli, celé premočené cez opotrebované podrážky čižiem, ale stále kráčala lesom k mestu. Listy schovávala pod kabátom, aby ostali v suchu. Už len pár krokov, vravela si. Bola to lož, ale aj tak kráčala ďalej.

Už len pár krokov. Už len zopár.

Stačilo sa dostať do mesta a hodiť listy do schránky na Wien Allee. Stačilo poslať tieto listy a všetko bude fajn.

Samozrejme, ani to nebola pravda. Napriek tomu ďalej kráčala po snehu.

Na okraji lesa dorazila na čistinku a cez víriace snehové vločky a ružovo-modrý záblesk úsvitu priamo pred sebou zazrela zvyšné budovy mesta s červenými strechami.

Wien Allee. Už je skoro tam.

Náhly dotyk studenej pažby na spánku ju tak prekvapil, že ani nestihla vykriknúť, prv než ju muž schytil za rameno a listy jej vypadli z rúk na nepoškvrnený sneh.

Los Angeles 1989

Keď po prvý raz zastanem pred kanceláriou znalca známok, uvažujem, že ani nevystúpim z auta. V to na LA nezvyčajne chladné ráno nemám so sebou sveter a som si celkom istá, že tu akurát strácam čas.

Celý obsah otcovej zberateľskej miestnosti som natlačila do auta. Na prasknutie som ho naplnila množstvom stránok kníh so známkami skrytými pod plastovými obalmi, veľkými priehľadnými škatuľami s úlovkami z charitatívnych predajov, zväčša zožltnutými listami, ktoré nik neposlal alebo neotvoril, no zdobia ich známky z inej doby. Ak ich nevyložím tu, budem im musieť nájsť miesto u seba doma. Okrem toho mám pocit, že otcovi dlhujem aspoň pokus niečo s jeho zbierkou spraviť. S tou myšlienkou vystúpim z auta a otvorím kufor.

Ako malá som cez víkendy chodievala s otcom do obchodov charity, na garážové výpredaje a rozpredávanie majetku. Prehrabávala som sa v nepotrebných veciach cudzích ľudí a hľadala som starý list alebo zbierku zosnulého zberateľa, ktorú zrazu nik nechcel. Vtedy som sa ho pýtala, čo hľadá, a on sa zvyčajne ku mne otočil a s úsmevom odvetil: *Klenot*. Práve známky sú preňho klenotmi. Alebo aspoň boli.

Diamanty, rubíny, smaragdy. Videl sa ako klenotník, ktorý dokáže zachytiť chyby a krásu v čomsi, čo ostatným pripadá všedné. Raz, keď sme šli na rodinný výlet do Washingtonu a prezerali si diamant Hope v Smithsonianskom múzeu, obrátil sa ku mne a povedal: *Toto hľadám, Kate*. Popravde, pochybovala som, že ho niekedy nájde na charitatívnych predajoch na juhu Kalifornie.

Podľa otca je diamant Hope medzi známkami tá, ktorá vznikne omylom. Vzácna, lebo ju vydali priskoro či prineskoro, alebo ju zle vytlačili. Zrejme práve taký je skutočný význam všetkých tých škatúl napchatých vzadu v aute – hľadanie náhodnej vzácnosti medzi tisíckami papierových štvorčekov.

Keď sa pozriem na známky, vidím len papier a atrament. Sú prostriedkom na dosiahnutie určitého cieľa, úžitkovým predmetom. Presúvajú moju poštu z miesta na miesto, platia moje účty, dostanú listy k mojej najlepšej priateľke Karen, ktorá sa minulé leto presťahovala do Connecticutu. A najnovšie na mňa zízajú, tri kvietky v rade, z obálky z konopného papiera od Daniela, ktorá neotvorená leží na kuchynskej linke. Koniec všetkého. Nenávidím tú definitívnosť a vlastne preto som ju ešte neotvorila.

Verím tomu, že otec, ktorý vlastne Daniela nikdy nemal veľmi v láske, by nazlostilo, že na takú korešpondenciu zvolil kvety. Lenže otec nič nevie. A keby aj vedel, tak by si to istotne nezapamätal.

2

Kanceláriu znalca znáмок tvorí jedna nevýrazná miestnosť zastrčená v nákupnej pasáži neďaleko križovatky ciest 405 a 101, na okraji nákupného strediska Sherman Oaks. Nie je to práve miesto, kde by človek mohol nájsť alebo odkryť aký-

koľvek klenot. No už som tam, dohodla som si stretnutie. Z auta vyberiem prvú várku škatúl a vojdem dnu.

Znalec, Benjamin Grossman, sedí za stolom pokrytým chaotickou hĺbou papierov, v rohu stojí malý čiernobiely televízor. Sleduje poludňajšie správy a moderátor práve hovorí o včerajších protestoch vo Východnom Berlíne.

Keď vojdem, odtrhne zrak od televízora, ale nevypne ho. Je mladší, ako som si predstavovala pri našom telefonáte. Zbieranie známok mi vždy pripadalo ako záľuba pre starých ľudí a očakávala som postaršieho znalca. Benjamin však vyzerá, že má asi toľko rokov ako ja, zrelý tridsiatnik, možno čerstvý štyridsiatnik. Nosí okuliare s tenkým rámom a po celej hlave sa mu vynímajú svetlohnedé kučery. „Pani Nelsonová?“ spýta sa.

Stále si nie som istá, čo spraviť s manželovým priezviskom. „Volajte ma Katie,“ odvetím.

„Dobre, Katie,“ povie rozržito. Je mu absolútne jedno, ako ma bude volať. Natiahne sa a babre sa s anténou na televízore, upravuje obraz a ja začnem mať pocit, že idem nevhod, že tým, že som prišla, niečo narúšam, hoci mám stretnutie dohodnuté.

„Ehm... čo mám spraviť s týmto?“ Napravím si škatule. Sú ťažké.

„Och, prepáčte. Sem. Položte ich na stôl.“ Benjamin pustí anténu a znova si sadne. Pohľadom prejdem po neporiadku naokolo. „Kde sa vám páči,“ dodá a ja položím škatule na nejaké papiere. Nakloní sa dopredu a chvíľu sa v nich opatrne prehíňa. Uvažujem, ako sa stal znalcom známok a čo človek musí vyštudovať, aby sa dal na takú kariéru. Že by dejepis? Ja som vyštudovala angličtinu a pracujem pre lifestyleový časopis, kde recenzujem filmy. Neplatia veľmi dobre, ale done dávna ma práca aspoň bavila.

„Prejdem si ich,“ uvedomím si, že Benjamin prehovoril. „Potom vám zavolám, čo som našiel.“ Už som mu cez telefón povedala o otcovi, o jeho zlyhávajúcej pamäti, neschopnosti ďalej sa starať o zbierku a o jeho neutíchajúcom presvedčení, že sa v nej nachádzajú klenoty. Vždy mi vravieval, že keď zostarne, celú zbierku dostanem ja. Zopakoval to, aj keď som ho pred pár mesiacmi sťahovala do sanatória Willows. Úprimne, netuším, čo s ňou mám urobiť. Práve preto som všetko priniesla sem.

Vyjdem von k autu zobrať ďalšiu hľbu škatúľ, a keď sa vrátim dnu, Benjamin sa znova odtrhne od správ a zdvihne obočie. „Máte ich viac?“ Prikývnem. „Prepáčte. Pomôžem vám ich ponosiť dovnútra.“ Vstane a kráča za mnou na parkovisko. „Nechcel som byť nezdvorilý.“

„To nič,“ odvetím, nemám totiž náladu na spoločenskú konverzáciu.

Benjamin však rozpráva ďalej: „Len som si neuvedomil, že ich váš otec má až toľko, keď sme sa rozprávali po telefóne.“ Nakukne do kufra.

„Má sedemdesiatjeden rokov,“ odpoviem a zniem ráznejšie, ako som chcela. „Je to... bola to preňho celoživotná vášeň.“ Hoci, keď jeho vek vyslovím nahlas, sedemdesiatjeden mi neprípadá až tak veľa. Mnohí pacienti v sanatóriu sú od neho starší a mňa stále hnevá, aké je to nespravodlivé – jeho strata pamäti je ako úder, čosi, čo mi znova a znova berie dych.

„Tak to býva,“ povie Benjamin milo, akoby rozumel, akoby tiež prežíval posadnutosť známkami. Akoby som ja bola tá čudáčka, ktorá to nechápe. Možno aj som.

Keď vyložíme poslednú škatuľu, dodá iba: „Dajte mi týždeň. Možno dva. Dám vám vedieť, čo tam máte.“

Pred odchodom však chvíľu váham, uvažujem, ako bude otec vnímať, že jeho najvzácnejší majetok nechávam u chlapa,

ktorého som našla v Zlatých stránkach v sekcii „Znalci známk“. Zavolala som všetkým trom znalcom v zozname a nechala odkaz. Benjamin Grossman sa ozval ako prvý. „Potrebujem účtenku alebo niečo také?“

Benjamin potrasie hlavou, spod hĺby na stole vytiahne vizitku a strčí mi ju do ruky. „Zavolám vám, keď skončím,“ povie. Potom dodá: „Nebojte sa. Dobre sa o ne postarám.“ Ako keby známky boli kvetiny, niečo, čo potrebuje láskyplnú starostlivosť.

„Nebojím sa,“ ubezpečím ho. Nechala som mu niečo, čo vlastne ani nepatrí mne. Keď však znova sadnem do auta, vyštartujem z parkoviska a zamierim späť na cestu číslo 405, neviem sa zbaviť nečakaného pocitu prázdnoty.

Rakúsko 1938

Kristoff najprv nerozumel moci rydla. Nevedel, že jeden malý, na pohľad jednoduchý nástroj rytca ich raz môže zachrániť. Alebo ich preň zabijú. Na začiatku vedel iba toľko, že rydlo sa nedá používať presne a že nemá také prirodzené nadanie na prácu s kovom, aké vždy mal na prácu s plátnom.

Nepáčil sa mu ani pocit, keď ho držal v ruke. Pripadalo mu zvláštne ťažké a nemotorné. Myslel si, že by malo vytvárať linky so svižnosťou štetca či dokonca uhlíka, no ruka sa mu vždy zasekla. Stále bol znechutený svojou neschopnosťou dosiahnuť dokonalé línie a drážky v kove tak, ako mu ukázal Frederick. Báľ sa, že ho z miesta učňa vyhodí, a potom si nielenže bude musieť nájsť novú prácu, ale aj nový domov. Ako Frederickovmu učňovi Kristoffovi prináležalo ubytovanie a strava u rodiny Faberovcov v ich krásnom domove na okraji Grotzburgu a k tomu päť šilingov týždenne. Zo všetkého najdôležitejšia však bola možnosť naučiť sa remeslu, vďaka ktorému Fredericka Fabera poznalo celé Rakúsko – rytectvu. Jeho najlepším dielom bola najpopulárnejšia poštová známka v krajine (a Kristoff by dal ruku do ohňa za to, že aj umelecky dokonalá) *12 Groschen*

Edelweiss. Známkou zobrazovala ohromujúcu kópiu čistého bieleho kvietka plesnivca a Frederick ju sám navrhol aj vyryl v roku 1932.

Kristoff si pamätal, ako tú známku raz nalepil na list pre mamu, no nikdy ho neposlal. Nemohol poslať list niekomu, kto neexistoval alebo čiu existenciu a miesto pobytu aj napriek úsiliu nikdy nedokázal určiť. Dokonca i vtedy, ako mladý trinásťročný chlapec, Kristoff obdivoval majstrovstvo známky, dokonalé oblúčiky lupienkov. Vždy si chcel zarábať na živobytie ako umelec. Keď teda minulú jeseň od iného pouličného umelca vo Viedni počul, že Frederick Faber, *ten* Frederick Faber, hľadá učňa, zbalil si svoje umelecké potreby a väčšinu skromných úspor minul na dvesto kilometrov dlhú cestu do Grotzburgu. Tam Fredericka presvedčil, aby ho vzal, keď mu ukázal niekoľko svojich uhlíkových náčrtov Viedne.

„Máš dobré oko,“ zhodnotil Frederick pri pohľade na jeho najlepšiu kresbu, aspoň podľa Kristoffa – Dóm svätého Štefana, na ktorom podrobne zachytil všetky detaily dvoch širokých veží vpredu. Frederick zdvihol hrubé sivé obočie. „Čo však vieš o kove, chlapče?“

„Rýchlo sa učím,“ sľúbil Kristoff a to Frederickovi zrejme stačilo, aby ho najal. Doteraz sa však jeho slová nepotvrdili, aspoň pokiaľ šlo o rytectvo.

Hoci sa mu hneď nepodarilo zvládnuť prácu s rydlom, počas prvých týždňov práce u Fredericka zistil dve veci. Po prvé, Frederick bol starší, ako si pôvodne myslel, a niekedy sa mu roztriasli ruky, keď sa ho snažil naučiť používať rytecké nástroje. Povedal mu, že učňa potrebuje preto, lebo má dosť práce na rakúskych známkach pre dvoch majstrov rytcov, ale teraz ho Kristoff začal podozrievať, že v skutočnosti už nebude dlho schopný vykonávať svoje remeslo. A nemal synov.

To bola druhá vec, ktorú mladík zistil. Frederick mal dve dcéry: sedemnásťročnú Elenu, o rok mladšiu od Kristoffa, ktorá mu svojou snehobielou pokožkou, vlnami svetlohnedých vlasov a žiarivými zelenými očami pripomínala kvet plesnivca. Druhou bola trinásťročná Miriam. Ak Elena bola kvet, potom Miriam bola usilovná včela, ktorá ho nenechala na pokoji. Alebo, ako ju nazývala pani Faberová a pritom rozčúlene gúľala zelenými očami, *roztopašnica*. Kristoffovi sa aj tak videla zábavná, hoci jej rodine nie.

Rýchlo si zvykol na život v Grotsburgu, v zelenom a tichučkom svete, kde ho namiesto budov a davov ľudí ráno po zobudení vítal výhľad na les a zvlnené kopce. Ešte viac si však užíval teplo jedálne majstrovho domu, príjemnú vôňu duseného mäsa pani Faberovej a chleba, ktorý lámali v piatok večer pri svetle sviečok. Chala bol chutný chlieb, aký Kristoff nikdy predtým neokúsil, veď vyrastal v sirotinci vo Viedni, kde ho mníšky viedli k tomu, že existuje len jedno náboženstvo. Niežeby aj skutočne veril. Kristoffa oveľa viac ťahalo k Faberovcom, k svetlu a celistvosti ich rodiny, než kedykoľvek predtým k Bohu alebo cirkvi.

„Miriam, sed' poriadne!“ hrešila ju pani Faberová jedného večera niekoľko týždňov po tom, čo Kristoff u nich začal pracovať. Takmer po mesiaci mu práca s kovom stále žalostne nešla. Aj keď, ráno urobil na Fredericka dojem svojou kresbou kopca a aj po niekoľkých hodinách ho hriala majstrova pochvala, že „nie je tak celkom zlá“.

„Veď sedím, mama,“ odpovedala Miriam monotónnym hlasom, trochu sa pomrvila na stoličke a potmehúdsky sa naňho usmiala.

Kristoff skryl úsmev v lyžici polievky. Pozrel na Elenu, ale ona sa jeho pohľadu vyhla. Stále nezistil, či je hanblivá, alebo

neslušná, a či sa správa tak odmerane ku každému, alebo len k nemu.

„Elena, zlatko. Prines ešte zopár polien na oheň. Je tu chladno,“ vyzvala ju pani Faberová. Počas najtuhšej, najstudsnej zimy trojposchodový dom Faberovcov prefukoval prievan. Hoci v Kristoffovej izbe v podkroví bola piecka na drevo, v noci sa musel krčiť pod dvoma prikrývkami, aby sa zohrial. Aj tak to zďaleka prekonávalo sirotinec, kde spával v posteli v rade s ďalšími desiatimi posteľami vo veľkej studenej izbe len pod tenkou dekou. Navyše, pani Faberová varila oveľa lepšie ako mníšky.

Elena položila polievkovú lyžicu a postavila sa. Kristoff sa opäť pokúsil zachytiť jej pohľad, ale nezdvihla zrak.

„Pomôžem ti.“ Vstal, kým by stratil odvahu, a Elena sa k nemu obrátila. Aspoň upútal jej pozornosť.

Jej krásna tvár sa zamračila. „To nie je...“ začala.

Pani Faberová ju prerušila: „Ďakujeme, Kristoff. Elena určite ocení pomoc.“

Usmial sa na pani domu a pobral sa za dievčaťom. Bez slova prešli kuchyňou, von zadnými dverami a k hĺbe dreva na druhej strane širokého dvora Faberovcov pred Fredericovou dielňou. Zem zamrzla a pôda im chrupčala pod nohami, nočný vzduch štípal a ani jeden z nich si nevzal kabát. Dievčina sa triasla, a keď sa sklonila po drevo, vlasy jej spadli do očí. Kristoff odolal nutkaniu odhrnúť jej ich z tváre a radšej sa zohol a vzal jej poleno z rúk.

„Netreba,“ prehovorila prudko, potiahla ho naspäť a pritisla k hrudi. „Zvládnem to. Chodievala som po drevo sama dávno predtým, ako si sem prišiel. Nepotrebujem tvoju pomoc.“

„No ja chcem pomôcť,“ nástojil. „Mne to neprekáža.“ Elena zagánila a zrazu si bol istý, že sa nehanbí – jednoducho ho nemá rada. To zistenie ho zranilo. Túžil to napraviť.

Kým však stihol čokoľvek dodať, otočila sa a pustila sa späť k domu. Kristoff zdvihol z hĺby ďalšie polienko a bežal za ňou. Dobehol ju tesne pred zadnými dverami a chytil ju za plece. „Urobil som niečo?“ spýtal sa, trochu zadýchaný po zimnom behu. Slová v chladnom vzduchu vyzneli neohrabane a zanechali za sebou obláčik pary.

„Niečo?“ zopakovala.

„Nahneval som ťa niečím?“

„Prečo si to myslíš?“ Dych sa jej vo vzduchu zrážal do mrazivých krúžkov a znova sa striasla.

„To nič. Mali by sme sa vrátiť dnu. Mrzneš.“

„Pozri,“ odvetila. „Len skrátka nie sme kamaráti, jasné? Ani nebudeme. Neočakávam, že tu ostaneš dlho. Nikdy neostávajú.“

„Kto?“ spýtal sa a po prvý raz sa zamyslel nad Frederickovým posledným učňom, alebo možno poslednými pár? Že by všetci zlyhávali v práci s rydlom ako on a rýchlo ich poslali kadeľahšie?

Elena však neodpovedala. Zaniesla drevo dnu a priložila do ohňa. Kristoff spravil to isté a potom sa ospravedlnil a pobral sa do postele. Hore v podkroví si zabalený v dvoch dekách vybral skicár a kúsok uhlíka. Uvedomil si, že kreslí Elenine nahnevané zelené oči a uvažuje, ako dlho ešte toto miesto ostane jeho domovom.

2

Nasledujúci deň mal vo Frederickovej dielni problémy sústrediť sa. S rydlom pracoval dokonca ešte horšie, tvoril ešte neporiadnejšie línie. Keď pred večerou upratovali, Frederick sa k nemu obrátil a zamračil sa. „Vyhodíte ma?“ spýtal sa Kristoff.